

DOI 10.26886/2414-634X.2(21)2018.8

UDC: 378:[7.011.3-051:(004+51)]

**FEATURES OF PREPARING FUTURE OFFICERS TO USE RADIATION-
CHEMICAL PROTECTION PRODUCTS IN THE PROCESS OF
EXPERIMENTAL DISCIPLINES**

Y. Korol

Military Academy (Odessa), Ukraine, Odessa

The theoretical principles of training future officers for professional activity, modern approaches to military education in a democratic society focused on priority directions in the construction of the Armed Forces and other military formations of Ukraine, trends in the development of military education and the tendencies of ensuring the development of high moral qualities of the defender of the Fatherland; the theoretical basis of training future officers for professional activity in the process of studying professional disciplines, peculiarities of preparation of future officers for the use of radiation and chemical protection means in the process of studying of professional disciplines; the directions of improvement of preparation of future officers in pedagogical theory and practice are substantiated; The main features of the training of future officers in the system of training future officers for professional activity as an important component of military education are highlighted.

Key words: higher military education, military education system, future officers, professional activities, professional training, peculiarities of future officers training.

Король Я. І. Особливості підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту у процесі вивчення фахових дисциплін/ Військова академія, м. Одеса

Розглянуто теоретичні засади підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності, сучасні підходи до військової освіти в демократичному суспільстві, які орієнтовані на пріоритетні напрями у будівництві Збройних Сил та інших військових формувань України, тенденції розвитку військової освіти та тенденції забезпечення розвитку високих моральних якостей захисника Вітчизни; з'ясовано теоретичні основи підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін, особливості підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту у процесі вивчення фахових дисциплін; обґрунтовано напрями вдосконалення підготовки майбутніх офіцерів у педагогічній теорії і практиці; виділено основні особливості підготовки майбутніх офіцерів у системі підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності як важливої складової військової освіти.

Ключові слова: вища військова освіта, система військової освіти, майбутні офіцери, професійна діяльність, професійна підготовка, особливості підготовки майбутніх офіцерів.

Вступ. Динамічні трансформації в житті суспільства України потребує підвищення ефективності підготовки майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності відповідно до сучасних вимог та державних освітніх стандартів. Нині відбуваються процеси модернізації вітчизняної системи вищої військової освіти відповідно до Болонської декларації. Це означає, що Інтеграція національної освіти в європейське співтовариство та зміна змісту й структури вищої військової освіти сприяє вирішення суттєвих питань змісту й рівня підготовки майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності згідно вимог і потреб сучасного суспільства і потребує значного

підвищення ефективності та якості навчально-виховного процесу, зокрема в аспекті підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін [9, с. 13].

Концепції розвитку освіти й підготовки фахівців у вищій школі розглядались у працях С. У. Гончаренка, І. А. Зязюна, О. Г. Мороза; концептуальні основи професійної підготовки майбутніх офіцерів подано в роботах О. В. Барабанщикова, А. В. Галімова, В. П. Давидова, О. В. Діденка, А. М. Зельницького, Л. О. Кандибович, І. А. Новака, В. А. Чернявського, В. В. Ягупова; проблемами підготовки фахівців у військовій педагогіці займались А. М. Зельницький, Д. В. Іщенко, А. О. Лігоцький, Є. Ю. Літвіновський, В. С. Маслов, М. І. Нещадим, І. С. Руснак, С. В. Сінкевич, О. В. Торічний та ін.

Стратегія держави у сфері освітньої політики у вищій військовій школі має бути спрямована на якісну професійну підготовку, виховання майбутнього українського офіцера з врахуванням концептуальних принципів підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін [6]. Однак, в умовах сьогодення підготовка майбутніх офіцерів до професійної діяльності потребує додаткове вивчення. Тому питання особливостей підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту у процесі вивчення фахових дисциплін є важливою сучасною військово-науковою проблемою.

Головною метою цієї роботи є розгляд особливостей підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту у процесі вивчення фахових дисциплін.

Підготовка офіцерських кадрів для Збройних Сил та інших військових формувань України здійснюється на підставі державного замовлення відповідно до Закону України «Про освіту», з урахуванням специфічних особливостей військової професії, реальних матеріальних

та фінансових ресурсів, які можуть бути виділені для цього, соціального захисту офіцерів при звільненні їх у запас [8].

Зміст професійної підготовки у сучасних умовах передбачає: удосконалення знань, умінь і практичних навичок військовослужбовців для успішного виконання поставлених завдань у різних умовах при підготовці та проведенні оперативно-службових дій; узгодження роботи підрозділів і органів управління; формування у військовослужбовців високої морально-психологічної стійкості та працездатності; формування та удосконалення методичних навичок сержантів (старшин) в організації і проведенні заходів щодо навчання (у тому числі із застосуванням засобів автоматизації) і виховання особового складу; організацію і проведення заходів підготовки військовослужбовців, підрозділів, органів управління всіх ланок; розвиток співробітництва і взаємодії з міністерствами і відомствами Збройних Сил України, прикордонними органами інших держав із метою підготовки сил і засобів для спільного виконання завдань [6].

Вимоги до змісту, обсягу і рівня підготовки військових фахівців встановлюються відповідно до потреб Збройних Сил та інших військових формувань України, державних стандартів освіти, які є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня фахівців, незалежно від форм одержання освіти. Державні освітні стандарти щодо підготовки військових фахівців розроблюються і затверджуються відповідно до встановленого переліку напрямів та спеціальностей підготовки військових фахівців у галузі знань «Військові науки» [8].

Актуальність дослідження процесу розвитку системи підготовки військових фахівців та його динаміка визначаються міжнародними та внутрішніми воєнно-політичними чинниками, подальшим реформуванням Збройних Сил України; змінами у національній законодавчій базі щодо освіти, інформатизацією освіти та науки,

зниженням якості підготовки військових фахівців; формуванням нової ідеології стандартів вищої військової освіти на основі компетентнісного підходу; потребою зміни підходів щодо фінансування та матеріально-технічного забезпечення освіти й науки. У контексті викладеного заходи щодо підвищення ефективності функціонування системи військової освіти в Україні потребують інноваційних дидактичних підходів, забезпечення якості освіти та її відповідності світовим стандартам на основі нових поглядів щодо системного формування змісту освіти, реального впровадження інформаційно-комунікаційних, кредитно-модульних технологій навчання, відповідних переліків напрямів і спеціальностей, ОКХ та ОПП фахівців оперативно-стратегічного, оперативно-тактичного та тактичного рівнів, створення дієвої системи здобуття й підвищення рівня їх кваліфікації впродовж усього життя [11, с. 10].

В основу військової освіти покладено вирішення таких завдань: формування потреби в освіті, важливості суспільного інтересу до неї; розвиток творчої особистості, формування інноваційного мислення; глобальний характер освіти; створення фундаменту освіти на основі органічної і збалансованої єдності природничої, гуманітарної і професійної складових освіти; гуманізація освіти; екологічна спрямованість освіти; інформатизація освіти; розробка сучасної дидактики різних рівнів освіти; запровадження сучасних технологій навчання; формування потреби в самостійному опануванні знань, у самоосвіті; всебічне матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення освіти відповідно до поставлених завдань і мети; перегляд ролі, функцій науково-педагогічного складу, організації його підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації [10, с. 31].

Серед основних завдань педагогічного процесу більшість авторів (О. Ю. Єфремов [3], М. І. Нещадим [10], Є. М. Подтергера,

Л. А. Снігур [2], В. В. Ягупов [13] та ін.) виокремлюють цілеспрямоване формування майбутнього офіцера як громадянина, відданого власній державі, який має високі моральні та професійно значущі якості, емоційно-вольову стійкість, психологічно готовий до подолання труднощів військової служби, усвідомлено виконує вимоги військової присяги та уставу, майстерно володіє бойовою технікою і зброєю, готовий віддати всі свої сили для захисту держави.

За результатами аналізу психолого-педагогічної літератури визначено, що основними завданнями підготовки курсантів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін є: підготовка компетентних офіцерів, які відповідають сучасним вимогам кваліфікаційних характеристик підготовки офіцерських кадрів; всебічне й гармонійне виховання курсантів, формування в них відповідних військово-професійних, патріотичних, ділових, морально-психологічних якостей, виховання почуття обов'язку та готовності до захисту України; підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу та перепідготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і категорій [5; 12].

Основи професійної підготовки закладаються під час навчання у вищих військових навчальних закладах. Саме в навчальному закладі відбувається накопичення необхідних знань, відпрацьовуються вміння та навички, формується інтерес до спеціальності, військова спрямованість, ціннісні орієнтації, розвиваються і вдосконалюються необхідні психологічні якості, стійкість, витривалість та ін. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (ст. 1), професійна підготовка – це здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю [7].

Аналіз військово-педагогічних джерел, освітньо-нормативних документів з організації навчально-виховного процесу у вищих

військових навчальних закладах надає можливість визначити особливості підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності з врахуванням концептуальних принципів їх підготовки, які впливають на якість їх військової підготовки, в процесі вивчення фахових дисциплін: значущістю соціальної потреби майбутньої професійної діяльності військових фахівців. (Усвідомлення виконання своїх функціональних обов'язків захисника Вітчизни з високим розвитком моральних якостей громадянина України, військово-професійних і патріотично-психологічних якостей, гармонійних особистісно-компетентних і моральних якостей з вихованням в них почуття обов'язку і готовності до захисту України, глибокої мотивації для потреб Збройних Сил України, досягнення суспільної й особистісної значущості); специфікою вивчення фахових дисциплін із врахуванням цілей навчання, змісту навчальних матеріалів, форм і методів підготовки, принципів навчання. (Військово-професійне навчання орієнтоване на основі закономірностей розвитку військової науки, військової справи, організації Збройних Сил України. У процесі вивчення фахових дисциплін майбутні фахівці, опираючись на дані військової науки та керуючись вимогами військових статутів і наказів, опановують професійні вміння та навички роботи з військовою технікою, мистецтво ведення бойових дій, моральну та психологічну готовність до військової служби, реальні умови військово-професійної діяльності); регламентованістю технологій і методик навчання у чітко визначеній методичній послідовності з індивідуальним підходом підсилення практичної підготовленості на професійну діяльність. (Регламентація змістовно-методичної підготовки майбутніх офіцерів обумовлена нормативно-змістовим аспектом, навчально-методичною, науково-дослідницькою, службово-виховною діяльністю викладачів-педагогів вищих військових навчальних закладів як офіцерів. Вимоги до мети та

завдань усіх видів навчальних занять, а також і методики їх проведення чітко закріплено у директивних документах, що впроваджуються у військовому закладі. Проведення практично-військових комплексних занять (мініатюр-полігоні; комплексних, спеціальних, діагностувальних і показових практичних навчаннях; тестових засобів діагностики, тьюторських заняттях, ілюстративні, інформативні, дискусійні, сократичні лекції з використанням модульно-програмованого, ситуативно-індивідуального навчання) для формування військового вишкілу, спеціальної підготовленості; набуття знань, умінь і навичок із використанням військово-тренувальних, навчально-технічних засобів, комп'ютерно-тренажерної техніки для підготовки до практично-професійної діяльності; закріплення вмінь і практичних навичок під час тактичних навчань, стройових занять, військових тренувань. Регламентація діяльності й поведінки майбутніх офіцерів, практична й ретельна підготовка до служби, потенційні та об'єктивні труднощі військової діяльності, постійна готовність та контроль до виконання професійних обов'язків сприяють підвищенню рівня сформованості підготовки майбутніх офіцерів у процесі вивчення фахових дисциплін); наступністю підготовки майбутніх офіцерів упродовж фахового компетентнісного зростання та професійного формування під час навчання в вищих військових навчальних закладах контролю [9].

За баченням С. В. Буг [1, с. 51-52] і О. А. Войтюк [4] особливості підготовки майбутніх офіцерів мають суттєвий позитивний вплив зумовлені характером та підходами до організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах, до них віднесли: однорідність вікового складу курсантів; відносну стабільність і безперервність взаємодії усіх курсантів під час теоретичної та практичної підготовки й виховання; високий ступінь самоуправління й наявність функціональної

залежності членів групи, що визначається системою субординації; беззаперечне дотримання військової дисципліни та правопорядку [4, с. 97].

Підготовка майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту у процесі вивчення фахових дисциплін характеризується такими особливостями: створення організаційно-педагогічних умов на оволодіння ґрунтовними професійними знаннями, вміннями і навичками необхідних для професійної діяльності, набуття фахового досвіду з урахування специфіки майбутньої фахової діяльності; створення освітнього середовища на формування у майбутніх офіцерів готовності до використання засобів радіаційно-хімічного захисту у процесі вивчення фахових дисциплін, з задіянням інноваційних методів навчання, інформаційного інструментарію в освітньому процесі, практичних методичних розробок для формування в майбутніх офіцерів високого рівня професійної компетентності; розробка науково-педагогічних підходів до вдосконалення якості освітнього процесу професійної підготовки майбутніх офіцерів на формування фахової компетентності, професіоналізму, удосконалення особистісних і професійних якостей, які необхідні для виконання професійної діяльності; забезпечення особистісної парадигми для професійної підготовки майбутніх офіцерів із зорієнтованістю на фундаментальність вищої військової освіти з посиленням її практичної спрямованості у процесі вивчення фахових дисциплін.

Висновки. У процесі професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах майбутні офіцери повинні здобути належний рівень професійної підготовленості з високим розвитком моральних якостей громадянина України та захисника Вітчизни. Проблема розкриття особливостей підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту у процесі вивчення

фахових дисциплін є досить важливою у військової освіти. Це зумовлено тим, що готовність майбутніх офіцерів до професійної діяльності є інтегративною і поєднує у собі багато аспектів. Перспективним також є вивчення проблеми стану сформованості готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності, яка відобразить фаховий професіоналізм та зорієнтує освітній процес на забезпечення якісного фахівця здатністю до виконання професійних обов'язків.

Література:

1. Буг С. В. Об оценке эффективности подготовки военных специалистов / С. В. Буг // Военная мысль. – 2001. – № 1. – С. 51-52.
2. Військова психологія і педагогіка : підруч. / авт. кол-в: Л. А. Снігур, О. А. Хижняк, Є. М. Подтергера, Е. І. Сарафанюк, К. П. Аветісян, О. Ю. Булгакова; за заг. ред. Л. А. Снігур. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2010. – 576 с.
3. Военная педагогика / под. ред. О. Ю. Ефремова. – СПб.: Питер, 2008. – 640 с.
4. Войтюк О. А. Формування психологічної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Олена Анатоліївна Войтюк. – Хмельницький : Вид-во Нац. академії ДПСУ, 2009. – 308 с.
5. Генсон М. Е. Керування освітою та організаційна поведінка / М. Е. Генсон; пер. з англ. Х. Проців. – Львів: Літопис, 2002. – 384 с.
6. Гончарова О. М. Теоретико-методичні основи особистісно-орієнтованої системи формування інформатичних компетентностей студентів економічних спеціальностей: дис. ... докт. пед. наук.: 13.00.02 / Оксана Миколаївна Гончарова. – К., 2007. – 471 с.

7. Закон України «Про вищу освіту» : від 01.07.2014 № 1556-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111- zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.
8. Кабінет Міністрів України постанова від 15 грудня 1997 р. N 1410 Київ Про створення єдиної системи військової освіти] <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-п>.
9. Лісніченко Ю. М. Підготовка майбутніх офіцерів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Лісніченко Юрій Михайлович; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Х., 2015. – 167 с.
10. Нещадим М. І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М. І. Нещадим; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2004. – 56 с.
11. Телелим В. М. Підготовка військових фахівців з вищою освітою: системний підхід / В. М. Телелим, Ю. І. Приходько // Нац-й ун-т оборони України ім. І. Черняхівського. Військо України. – 2013. – № 1-3. – С. 3-15.
12. Торгашина Т. И. Научно-исследовательская работа студентов педагогического вуза как средство развития их творческого потенциала: автореф. дисс. на соискание уч. ступени канд. пед. наук: спец. 13.00.08/ Т. И. Торгашина; Волгоградский государственный педагогический университет. – Волгоград, 1999. – 192 с.
13. Ягупов В. В. Військове виховання: історія, теорія і методика: [навч. посіб.] для вищих навч. закл. / В. В. Ягупов, С. Г. Єрохін, О. В. Кожедуб та ін.; заг. ред. В. В. Ягупова. – К.: вид-во КНУ, 2000. – 400 с.

References:

1. Buh S. V. *Ob otsenke efektyvnosti podhotovky voennykh spetsyalystov* / S. V. Buh // *Voennaia mysl.* – 2001. – No 1. – S. 51-52.
2. *Viiskova psikhologhiia i pedahohika: pidruch.* / avt. kol-v: L. A. Snihur, O. A. Khyzhniak, Ye. M. Podterhera, E. I. Sarafaniuk, K. P. Avetisian, O. Yu. Bulhakova; za zah. red. L. A. Snihur. – Lutsk: PVD «Tverdynia», 2010. – 576 s.
3. *Voennaia pedahohyka* / pod. red. O. Yu. Efremova. – SPb.: Pyter, 2008. – 640 s.
4. Voitiuk O. A. *Formuvannia psikhologichnoi kompetentnosti vykladachiv inozemnykh mov vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv: dys. ... kand. psikhol. nauk: 19.00.07* / Olena Anatoliivna Voitiuk. – Khmelnytskyi: Vyd-vo Nats. akademii DPSU, 2009. – 308 s.
5. Henson M. E. *Keruvannia osvitoiu ta orhanizatsiina povedinka* / M. E. Henson; per. z anhl. Kh. Protsiv. – Lviv: Litopys, 2002. – 384 s.
6. Honcharova O. M. *Teoretyko-metodychni osnovy osobystisno-orientovanoi systemy formuvannia informatychnykh kompetentnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnosti: dys. ... dokt. ped. nauk.: 13.00.02* / Oksana Mykolaivna Honcharova. – K., 2007. – 471 s.
7. *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»: vid 01.07.2014 № 1556-VII.* – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.
8. *Kabinet Ministriv Ukrainy postanova vid 15 hrudnia 1997 r. N 1410 Kyiv Pro stvorennia yedynoi systemy viiskovoi osvity* [<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-p>].
9. Lisnichenko Yu. M. *Pidhotovka maibutnikh ofitseriv do profesiinoi diialnosti v protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin: dys. ... kandydata ped. nauk: 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity»* / Lisnichenko

Yurii Mykhailovych; Nats. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukrainy im. B. Khmelnytskoho. – Kh., 2015. – 167 s.

10. *Neshchadym M. I. Viiskova osvita Ukrainy: istoriia, teoriia, metodolohiia, praktyka: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra ped. nauk: spets.*

13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity» / M. I. Neshchadym; *In-t pedahohiky i psykholohii prof. osvity APN Ukrainy. – K., 2004. – 56 s.*

11. *Telelym V. M. Pidhotovka viiskovykh fakhivtsiv z vyshchoiu osvitoiu: systemnyi pidkhid / V. M. Telelym, Yu. I. Prykhodko // Nats-y un-t oborony Ukrainy im. I. Cherniakhovskoho. Viisko Ukrainy. – 2013. – № 1-3. – S. 3-15.*

12. *Torhashyna T. Y. Nauchno-yssledovatelskaia rabota studentov pedahohycheskoho vuza kak sredstvo razvytyia ykh tvorcheskoho potentsyala: avtoref. dyss. na soyskanye uch. stupeny kand. ped. nauk: spets. 13.00.08/ T. Y. Torhashyna; Volhohradskyi hosudarstvennyi pedahohycheskyi unyversytet. – Volhohrad, 1999. – 192 s.*

13. *Yahupov V. V. Viiskove vykhovannia: istoriia, teoriia i metodyka: [navch. posib.] dlia vyshchykh navch. zakl. / V. V. Yahupov, S. H. Yerokhin, O. V. Kozhedub ta in.; zah. red. V. V. Yahupova. – K.: vyd-vo KNU, 2000. – 400 s.*